

Acta Illyrica – Godišnjak udruženja BATHINVS, ur. Edin Veletovac. Sarajevo: Udruženje za proučavanje i promoviranje ilirskog naslijeđa i drevnih i klasičnih civilizacija BATHINVS, 2021, 274.

Udruženje za proučavanje i promoviranje ilirskog naslijeđa i drevnih i klasičnih civilizacija BATHINVS u 2021. godini priredilo je peti broj naučnog časopisa *Acta Illyrica*. U pomenutom broju su obrađene teme iz antičke povijesti, klasične filologije i arheologije. Glavni i odgovorni urednik je dr. sc. Edin Veletovac, izvršni urednik je doc.dr. Amra Šaćić Beća, dok je sekretar časopisa Dženana Kahriman, MA. Redakcioni odbor čine eminentni stručnjaci s područja Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Austrije, Slovenije, Crne Gore te Italije. Objavljeno je devet radova, od kojih je sedam ocijenjeno kao izvorni naučni rad, dok su recenzenti dva rada prepoznali kao stručne radove. Recenzentski odbor sačinjen je od stručnjaka koji djeluju u istaknutim institucijama: Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Arheološki muzej u Zagrebu, Arheološki institut u Beogradu, Macquarie

Univerzitet iz Australije, Institut za klasične studije Univerziteta Sv. Ćiril i Metodije, Univerzitet u Novom Sadu i Sveučilište u Splitu. Pored pomenutih radova, nalazi se i šest prikaza. Bitno je napomenuti da je riječ o jedinom časopisu na području Bosne i Hercegovine koji se bavi isključivo proučavanjem prahistorije i antike.

Prvi rad, a ujedno i najobimniji je rad Adnana Kaljanca na engleskom jeziku pod nazivom *THE LEGEND OF CADMUS – The foundation of the city of Butoa and the possible origin of the name Illyrians*. Autor se bavi jednim od najstarijih mitova – Kadmom i Harmonijom – koji se povezuju s porijeklom imena Iliri. Kaljanac se osvrće i na historiografiju koja je još od XIX stoljeća, odnosno u periodu nastajanja nacija, nastojala utvrditi porijeklo zapadnobalkanskih naroda, a između ostalog i porijeklo imena Iliri. Da bi došao do određenih rješenja, autor se bavi i porijeklom imena

drugih naroda, referišući se na djela grčko-rimskih pisaca. Ideju trgovačkih odnosa i kolonizacije, autor prepoznaje u fragmentima *Legende o Kadmu i Harmoniji*. Sličnost u značenju imena Enhelejaca i Ilira implicira određenu povezanost koja bi mogla biti rezultat slučajnosti ili identičnih vjerovanja ili prihvatanja vjerovanja Enhelejaca među lokalnim zajednicama kojima nisu bile nepoznate zmije. Legenda o Kadmu i Harmoniji i osnivanje grada Buthoe tj. današnje Budve, prema Kaljancu posljedica je direktnog uticaja stare Grčke na ove prostore. Vidljivo je da, zbog nedostatka izvorne građe, mitska predanja imaju veliko uporište u rasvjetljavanju mnogih pitanja najranije prošlosti.

Naredna tri rada su iz oblasti klasične filologije, a prvi od njih je rezultat istraživanja Dijane Beljan, pod nazivom *Doprinosi mikenskih pločica: PY Eb 297 i PY Ep 704.5.-6*. Riječ je o radu koji se bavi interpretacijama natpisa na pilskim pločicama PY Eb 297 i PY Ep 704.5.-6. Zapravo, na natpisu je prikazan spor oko zemljišta između dvije sukobljene strane. Problem nastaje usljed interpretacije linearnog B pisma. Autorica se bavi detaljnom analizom pojedinih riječi i njihovom deklinacijom, konjugacijom i znače-

njem. I pored navedenih mišljenja koja vladaju u nauci te iznalaženju novog rješenja, autorica ostavlja mogućnost daljnjeg ispitivanja natpisa.

Tajna sudbine i svemoćni Jupiter u Eneidi rad je Drage Župarića. Autor se bavi temom sudbine i Jupitera u Vergilijevom djelu *Eneida*. Objе riječi (sudbina i Jupiter) se, prema autorovoj analizi, spominju ukupno 199 puta. Župarić naglašava da “sudbina je pojam koji je nužan, budući da teži ka nečemu”, tj. autor je ispitivao snagu i moć sudbine i odnos s Jupiterom (Zeusom). Također, ukazano je da sam Jupiter ne može promijeniti sudbinu, ali da bez truda nema uspjeha. Sudbina se u *Eneidi* ne spominje izvorno, ali je prisutna.

Posljednji rad iz klasične filologije je rad Seade Brkan, pod nazivom *Retorička moć uvjeravanja u Ciceronovom govoru Pro Milone*, u kojem se Brkan bavi analizom odbrane Milona od strane jednog od najpoznatijih govornika Cicerona. Brkan koristi diskurzivno-historijsku metodu i detaljno analizira svaki dio odbrane. Pohvalno je što autorica nudi i historijski kontekst dešavanja ubistva, analizirajući motiv i uzroke ubistva Pulhera. Autorica je zaključila da je Ciceron koristio perspektivizaciju na više nivoa.

Veliki vojskovođa Gaj Julije Cezar bio je predmet istraživanja Vjerana Brezaka u radu *Cezarov javni lik prema spisima iz njegova korpusa*. Autor se bavi analiziranjem Cezarovih *virtusa*, referirajući se na pojedine epizode iz Cezarovog života. Glavni fokus Brezaka je na Cezarovim djelima koja predstavljaju najznačajniji izvor za proučavanje mnogih epizoda iz njegovog života. U periodu sukoba dvije frakcije – optimata i populara – Brezak vidi ključni momenat: kada je Cezar počeo da gradi svoj lik u javnom diskursu. Cezar je vojskovođa koji je brilijantnošću uma, šarmom, harizmom i vojnim vještinama uspio da izazove divljenje među onima koji su ga poznavali, ali i među naučnicima koji danas proučavanju njegov lik i djelo i objavljuju obimnu literaturu, posebno u svjetskoj historiografiji.

Dženana Kahrman bavi se hrvatskom historiografijom koja u fokusu svog istraživanja ima Veliki ilirski ustanak, odnosno Batonov ustanak. U radu naziva *Hrvatska historiografija o Velikom ilirskom ustanku* autorica kreće od XIX stoljeća, navodeći djela koja u okviru svojih tematskih cjelina tretiraju pomenuti događaj. Tumačenje historiografije je, posebno, ovisilo o vladajućoj ideologiji određenog

perioda. Zaključeno je da je Batonov ustanak u hrvatskoj historiografiji obrađen na zadovoljavajućem nivou, odnosno, da u odnosu na druge događaje “ilirske” povijesti Batonov ustanak zauzima značajno mjesto u djelima hrvatskih naučnika. Kao preloman trenutak u razvoju historiografije o ovoj tematici, autorica vidi skup koji je održan u Zagrebu 2009. godine, a koji je u cijelosti bio posvećen Batonu i ustanku koji se odigrao od 6. do 9. godine n. e.

Religija predstavlja značajan aspekt istraživanja prošlosti, a to se posebno odnosi na grčko-rimski svijet. Diljem rimskog svijeta, građeni su hramovi pa je tako Almir Marić u radu *Tragovi rimskih hramova u Bosni i Hercegovini* nastojao ukazati na kojim lokalitetima u BiH su postojali hramovi. Autor u nedostatku arheoloških i narativnih izvora prepoznaje razloge neistraženosti pomenute teme. Marić je ukazao da je najveći broj hramova u BiH bio posvećen Jupiteru i Liberu. Liber je posebno bio raširen među vojničkim staležom. Marić se osvrnuo i na pojam hrama u rimskom svijetu i kulturi te je utvrdio da je na teritoriji današnje BiH postojalo otprilike dvadeset hramova. Sudbina ovih hramova je različita.

Posljednji rad je proizašao iz pera Fadila Hadžiabdića koji se svrstava u kategoriju kasne antike pod nazivom *Odnos 'centra' i 'periferije' na primjeru provincije Dalmacije od 454. do 480. godine*. Riječ je o turbulentnom razdoblju te je autor nastojao "uklopiti" Dalmaciju u geopolitička kretanja druge polovine V stoljeća. Hadžiabdić je naglasio visok nivo aktivnosti Marcelina i Julija Nepota. Salona je bila jedna od najvažnijih centara Rimskog Carstva, a period kada je ona, barem simbolički, bila centar Carstva bio je trenutak kada je posljednji zapadnorimski car prebjegao u Salonu. Događaj koji je značio gubljenje te "samostalnosti" je kada je Odoakar porazio Ovidu. Na kraju časopisa, nalazi se ukupno šest prikaza, od kojih su četiri objavljena kao rezultat Nagrade "prof. dr. Esad Pašalić". Porodica prof. dr. Esada Pašalića u saradnji s izdavačem časopisa,

nastoji nagraditi najbolje studente koji se bave proučavanjem antičke povijesti i arheologije. Riječ je o prikazima monografija čija tematika je bliska radu Esada Pašalića.

Sudeći po kvaliteti objavljenih radova, redakcionom i recenzentskom odboru, časopis *Acta Illyrica* zauzima istaknuto mjesto u razvoju bosanskohercegovačke historiografije. Riječ je o usko specijaliziranom časopisu koji se bavi proučavanjem antičke povijesti te, kao takav, predstavlja pravo osvježenje na naučnoj i obrazovnoj sceni. Časopis daje jednu novu dimenziju u razumijevanju mnogih neistraženih tema i upravo su ovim radovima udareni temelji za daljnja istraživanja. Nadati se, da će se u skorijoj budućnosti, časopis početi publicirati dvojezično, kako bi bio dostupan široj čitateljskoj publici.

Dženana Kurtović